
A photograph of a tank firing a shell in a field. The tank is in the foreground, and a large explosion is visible in the background. The tank is dark green and has a long barrel. The explosion is bright yellow and orange, with a large plume of smoke. The background is a hilly landscape with green grass and some trees.

На листи „Глобалне ватрене моћи“

НАПРЕДАК СРБИЈЕ

Резултати процеса модернизације Војске Србије, даља улагања и јачање капацитета система одбране кроз процес набавке нових средстава наоружања и војне опреме, за многе су највидљивији на војним вежбама, приказима и тактичко-техничким зборовима. Међутим, постоји још један показатељ који говори у прилог тези да се из године у годину овом процесу посвећује посебна пажња: Реч је о листи „Глобалне ватрене моћи“ (Global Firepower list – GFP), у оквиру које се од 2006. рангирају земље према њиховој способности за вођење конвенционалног рата. Наша земља тренутно заузима 58. место и водећу позицију у односу на државе настале распадом бивше Југославије.

Пише Владе РАДУЛОВИЋ

Ослањајући се на сопствени методолошки оквир, листа „Глобалне ватрене моћи” успостављена је 2006. године и тренутно представља јединствени аналитички приказ података војне моћи 145 држава и територија. Рангирање се врши према индексу моћи (PwrIdx), који се заокружује на четири децимале, при чему се индекс 0,0000 сматра максималним, односно савршеним, али недостижним према тренутној GFP формули по којој се врши прорачун. Што се коначни резултат пак више помера ка бројевима један, два, три и даље, то је земља лошије рангирана, па се и њена потенцијална способност вођења рата на копну, мору и ваздуху конвенционалним средствима сразмерно смањује. Илустрације ради, док од почетка анализирања и објављивања ранг-листе земаља није било промене на лидерској позицији (САД са индексом војне моћи 0,0712), на последњем месту често је било промена, тако да тренутно ову позицију држи Бутан са индексом моћи 6,2017. Ипак, важно је напоменути да методологија која се користи за израчунавање укупног коефицијента земље није истоветна методологији која се у оружаним снагама или ресорним министарствима широм света користи за израчунавање и анализу укупног релативног коефицијента ватрене моћи и способности наоружања и војне опреме, укључујући и појединачне групе наоружања и војне опреме.

И поред недостатака и ограничења, GFP листа представља добар почетни корак и показатељ развоја оружаних снага, али и полазну основу за оквирно, брзо и лако упоређивање војних капацитета различитих земаља

КРИТЕРИЈУМИ ЗА РАНГИРАЊЕ

Иако се током протеких 17 година временом повећавао број држава које су се нашле на овој листи, критеријуми и фактори који су разматрани приликом израчунавања њихове војне моћи нису се значајније мењали. Тренутно их има више од педесет и оквирно се могу разврстати у девет категорија: финансије, географија, људски потенцијал, ваздухопловна моћ, копнене снаге, поморске снаге, производња производа за крајњу употребу, природни ресурси и логистика. Следећи наведено у оквиру финансијског блока, разматрају се критеријуми, као што су паритет куповне моћи, девизне и златне резерве, спољни дуг и буџет за одбрану, док се у домену географије анализира укупна површина територије, дужина обале, дужина граница са суседима и дужина пловних путева.

У сегменту људског потенцијала разматрају се ставке као што су укупна популација, број војно способних становника, годишњи број стасалих регрута, број припадника активног и резервног састава, као и број припадника паравојних формација у које улазе и јединице попут наше жандармерије. На крају овог сегмента извршено је и разврставање укупног броја активних припадника кроз видове у оружаним снагама.

Сегмент наоружања подељен је по видовима, односно у три категорије и започиње освртом на средства ратног ваздухопловства. Листу критеријума предводи преглед укупног број ваздухоплова, а затим се врши разврставање и квантитативни преглед борбених авиона,

односно ловаца и вишенаменских авиона са једне и бомбардера и јуришника са друге стране, транспортних авиона, авиона за обуку, авио-танкера за допуну горива у ваздуху и авиона за специјалне мисије. Последња два места резервисана су за укупан број хеликоптера и број борених хеликоптера који су посебно издвојени.

Снагу копнене војске предводи преглед броја тенкова, а затим следи број борбених возила пешадије и других оклопних возила (гусеничара и точкаша), самоходне и вучне артиљерије, као и број вишецевних ракетних лансера. Земље које имају ратну морнарицу у овом сегменту имају додатне критеријуме који се односе на укупан број свих пловила различитих депласмана и намена, као што су носачи авиона, носачи хеликоптера, разарачи, фрегате, корвете, подморнице, патролни чамци и миноловци.

На GFP листи наведен је и преглед производње производа за крајњу употребу, а листа се завршава критеријумима који се односе на природне ресурсе и логистику. Тако се у оквиру природних ресурса разматра производња и потрошња нафте, природног гаса и угља, дисбаланс између производње и потрошње, као и потврђене резерве ових енергената, док је у сегменту логистике, акценат на седам критеријума: укупан потенцијал у радној снази, број лука и аеродрома, укупна дужина путних комуникација, пруга и пловних путева, па чак и број великих трговачких бродова.

Међутим, и поред свих набројаних критеријума, врло често се у бројним анализама које се позивају на ову листу

Годишња GFP листа може се користити као додатни алат за праћење и анализу трендова на пољу одбране различитих земаља, а потенцијално и као једна од смерница у оквиру стратегијског планирања

могу пронаћи подаци који говоре да је на израчунавање коначне оцене моћи држава утицало „око 60 различитих фактора”. Разлог за то огледа се у најмање две ставке. Прво, поједини критеријуми, као што је укупна дужина пловних путева, помињу се више пута, односно у две категорије (географија и логистика), док са друге стране постоје спорења око разматрања фактора као што су нуклеарни арсенал (због фокуса који је на конвенционалном наоружању) или чланство у неком војном савезу.

Наиме, последње две ставке, иако се не налазе на попису фактора и критеријума, на крају чини се да ипак имају одређеног утицаја. Тако се нуклеарним силама, као и чланицама НАТО-а због могућности располагања средствима из заједничких ресурса, ипак дају додатни „бонус” бодови. Код других земаља ове ставке се једноставно не разматрају, па оне не добијају негативне бодове. Слично је и са земљама које немају излаз на море, јер непостојање ратне морнарице, расположивих снага и средстава не само да не носи негативне бодове већ се ови критеријуми не налазе на њиховој листи фактора. Због свега наведеног може се десити да се индекс моћи појединих земаља фор-

мира чак и на основу мање од педесет критеријума.

Но, ово је само прва тачка спорења истраживача и аналитичара. Она друга, чини се, много је значајнија и тиче се реалног бројног стања и средстава која се налазе у оперативној употреби у јединицама оружаних снага земаља које се анализирају. Будући да се информације добијају из јавно доступних база података, извештаја, претпоставки и других отворених извора, често је врло упитно да ли наведени подаци заиста одговарају стварном стању. Због тога је веома тешко дефинисати шта се од средстава налази у оперативној употреби, шта је у резерви, а шта је и у ком броју проглашено неперспективним и планирано за отпис. Отуда се ни ови критеријуми не узимају у разматрање приликом израде годишње ранг-листе. Ипак, у последње време чини се да аутори настоје да делимично одговоре на овај изазов, па се у сегменту наоружања испод сваке ставке наводи и допунска одредница „Readiness”, односно ниво спремности. Величина је исказана у броју ваздухоплова или копнених платформи који задовољавају америчке стандарде спремности, односно нивоа 75%, када је у питању ратно ваздухопловство и 80%, када су

у питању побројани системи наоружања копнене војске.

На крају, у разматрање се не узима, по мишљењу многих, још један веома битан сегмент, односно фактори који се не могу изразити квантитативно, већ квалитативно. Ту се, пре свега, мисли на ставке као што су ниво обучености снага, морал, борбено искуство, доктрина и стратегија, политичка стабилност, међународна позиција земље, регионална безбедност и друге варијабле. Међутим, и поред наведених недостатака и ограничења, GFP листа представља добар почетни корак и показатељ развоја оружаних снага, али и полазну основу за оквирно, брзо и лако упоређивање војних капацитета различитих земаља. У складу са тим, њен значај може се огледати кроз домен транспарентности (јер пружа одређени ниво увида у погледу војних способности различитих држава), али и кроз поље медија, будући да листа привлачи велику медијску пажњу и отвара простор за дискусију од далеког истока Азије до Јужне Америке. Као таква, у одређеној мери може утицати не само на мишљење јавног мњења већ и на потенцијалне политичке реакције и одлуке. Годишња листа GFP може се користити и као додатни алат за праћење и анализу трендова на пољу одбране различитих земаља, а потенцијално и као једна од смерница у оквиру стратегијског планирања.

РАНГИРАЊЕ У РЕГИОНУ

Посматрајући овогодишњу листу, у првих неколико места није било већих промена. Лидерску позицију и титулу најјаче војне силе имају САД, а затим следе Русија,

Кина, Индија, Уједињено Краљевство, Јужна Кореја, Пакистан, Јапан, Француска и Италија. Са друге стране, најслабије рангиране земље су Либериа, Сомалија, Молдавија, Бенин и Бутан.

Када је реч о региону и државама са којима се граничи Република Србија, очекивано најбоље рангирана је Румунија, која је са коефицијентом 0,7735 заузела 47. место на листи, док се наш други сусед, Мађарска, налази на 54. месту са коефицијентом 0,8643. Остале земље из окружења лошије су рангиране од Републике Србије, па је тако Бугарска одмах иза наше земље, на 59. месту са индексом моћи 0,9757, затим следи Хрватска на 69. месту (PwrIdx 1,2141), Словенија на 86 (PwrIdx 1,7261), Албанија на 91 (PwrIdx 1,8466), Северна Македонија на 108 (PwrIdx 2,1717), Црна Гора на 128. месту (PwrIdx 2,8704) и Босна и Херцеговина на 133. месту са индексом моћи 3,0788.

КОНТИНУИРАНИ УСПОН СРБИЈЕ

Република Србија у протеклих шест-седам година бележи готово континуирани успон на GFP листи, будући да је од 2017. и 83. позиције до данас напредовала за чак 25 места. Са индексом моћи 0,9571 наша земља тренутно се налази на 58. месту, а овом скоку највише је допринео процес модернизације Војске Србије, који је у основи био конципиран у три правца. Први се односно на набавку наоружања и војне опреме из производних погона компанија домаће обрабене индустрије, други на набавку наоружања и војне опреме од

На GFP листи Бугарска се нашла одмах иза наше земље, на 59. месту са индексом моћи 0,9757, затим следи Хрватска на 69. месту (PwrIdx 1,2141), Словенија на 86 (PwrIdx 1,7261), Албанија на 91 (PwrIdx 1,8466), Северна Македонија на 108 (PwrIdx 2,1717), Црна Гора на 128. месту (PwrIdx 2,8704) и Босна и Херцеговина на 133. месту са индексом моћи 3,0788

произвођача из иностранства, док је трећи подразумевао процес модернизације и осавременавања средстава која се већ налазе у употреби у јединицама Војске Србије. Међутим, поред ова три својеврсна стуба јачања наших оружаних снага, потребно је поменути и различите програме донација, који су не само учврстили позицију Србије на листи већ и допринели њеном даљем напредовању. Такође, наставак набавке различитих платформи и сложених борбених система домаће производње као што су „лазар“, „милош“, возила из програма „Застава Терво“ и ФАП, беспосадне земаљске платформе и даљински пилотирани ваздухоплови, те системи НОРА, ПАСАРС, додатно ће ојачати Војску Србије, а позитиван утицај на њену моћ имаће између осталог и наставак модернизације тенкова М-84, борбених возила пешадије М-80, самоходних хаубица „гвоздика“ и вишецевних самоходних лансера ракета „огањ“. У домену набавки из иностранства, у последњих неколико месеци акценат се може ставити на премијерно приказивање и успешно дејство по задатом циљу даљински пилотираних ваздухоплова СН-95 из Кине, али и недавну набавку 66 високомобилних вишенамених возила точкаша НММВВ из САД. Имајући то у виду, као и будуће набавке и неке раније уговорене аранжмане, може се очекивати додатни напредак наше земље и даље померање на годишњој GFP листи. ■